

Πρόγραμμα Σπουδών για ένα σύγχρονο Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης*

Θα προτείνουμε στα ακόλουθα ένα Πρόγραμμα Σπουδών για ένα σύγχρονο Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης. Προϋποθέτουμε ότι οι σπουδές διαρκούν τέσσερα έτη και είναι οργανωμένες όπως ορίζει ο ισχύων νόμος πλαίσιο για την Ανώτατη Εκπαίδευση.

Σκοποί του εν λόγω Τμήματος είναι :

- α) να παρακολουθεί την εξέλιξη της οικονομικής θεωρίας και των εφαρμογών της στην γενικότερη οικονομική πολιτική του κράτους και στις ειδικότερες κρατικές οικονομικές πολιτικές, αλλά και των εφαρμογών της στην ιδιωτική οικονομία,
- β) να συμβάλλει μέσω βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας στην περαιτέρω ανάπτυξη της οικονομικής θεωρίας και των παραπάνω εφαρμογών της και
- γ) να παρέχει στις φοιτήτριες και στους φοιτητές του πλήρεις και υψηλού επιπέδου σχετικές επιστημονικές γνώσεις και να αναπτύσσει την ικανότητά τους να εφαρμόζουν κατά την επαγγελματική τους σταδιοδρομία αυτές τις γνώσεις τους στα –στην σημερινή κοινωνία και οικονομία– συνεχώς μεταβαλλόμενα επαγγελματικά τους αντικείμενα ως οικονομολόγων.

Ο εκπαιδευτικός σκοπός του Τμήματος δεν είναι να εκπαιδεύσει τις φοιτήτριες και τους φοιτητές του εξειδικεύοντάς τους συγχρόνως σε ένα ορισμένο αντικείμενο, αλλά να τους παράσχει τις γνώσεις και την ικανότητα εξειδίκευσής τους σε οποιοδήποτε –μεταβαλλόμενο– επαγγελματικό αντικείμενο κληθούν να εργασθούν κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους ως οικονομολόγοι. Ο εκπαιδευτικός σκοπός του Τμήματος ορίζεται κατ' αυτόν τον τρόπο, όχι επειδή είμαστε κατά των επαγγελματικών ειδικεύσεων εντός ενός

* Το παρόν κείμενο αποτελεί μέρος της Μελέτης Σκοπιμότητας και Εφαρμογής για την Δημιουργία Τμήματος Οικονομικής Επιστήμης στο Πάντειο πανεπιστήμιο. Το Τμήμα ιδρύθηκε με το Π.Δ. 84/9.3.2000.

ορισμένου επαγγελματικού κλάδου, εν προκειμένω εκείνου των οικονομολόγων, αλλά επειδή –δεδομένου ότι οι εντός του επαγγελματικού κλάδου των οικονομολόγων επαγγελματικές ειδικεύσεις, τις οποίες ζητά η αγορά εργασίας, μεταβάλλονται συνεχώς και ραγδαία– θεωρούμε ότι είναι χρησιμότερη για τους οικονομολόγους, που ζητούν εργασία και, κατά μείζονα λόγο, γι' αυτούς που έχουν εργασία και επιθυμούν να μην την χάσουν, η ικανότητα προς επαγγελματική ειδίκευση παρά μια συγκεκριμένη και πάγια επαγγελματική ειδίκευση. Η πρώτη συνεπάγεται ευελιξία, η δεύτερη δυσκαμψία κατά την αναζήτηση εργασίας ή την διατήρηση της εργασίας. Αυτόν ακριβώς τον εκπαιδευτικό σκοπό εξυπηρετεί, όπως θα φανεί στα ακόλουθα, και το ενδεικτικό Πρόγραμμα Σπουδών του Τμήματος.

Θεωρούμε σκόπιμο, πριν εκθέσουμε τις αρχές που διέπουν αυτό το Πρόγραμμα Σπουδών και παρουσιάσουμε αυτό το ίδιο το Πρόγραμμα, να σκιαγραφήσουμε εν συντομία τις προπτυχιακές σπουδές στην Οικονομική Επιστήμη σε ορισμένες άλλες χώρες. Θα περιοριστούμε στις ΗΠΑ, στη Μεγάλη Βρετανία, στην Αυστραλία και στη Γερμανία.

Στη Μεγάλη Βρετανία οι προπτυχιακές σπουδές (undergraduate studies) διαρκούν στα περισσότερα Τμήματα Οικονομικής (όπως π.χ. αυτό του Πανεπιστημίου του Warwick) τρία χρόνια και περατώνονται με την απονομή του τίτλου Bachelor of Arts. Ωστόσο δεν θεωρείται κανείς επαγγελματικά οικονομολόγος αν δεν έχει περατώσει μια από τις graduate studies (μεταπτυχιακές σπουδές), τις οποίες προσφέρουν τα Τμήματα Οικονομικής Επιστήμης και οι οποίες ολοκληρώνονται με την απονομή του τίτλου Diploma ή Master of Sciences ή Master of Arts.

Υπάρχουν όμως και τμήματα Οικονομικής Επιστήμης (όπως αυτό του Πανεπιστημίου του Εδιμβούργου), στα οποία οι σπουδές διαρκούν τέσσερα χρόνια και περατώνονται με την απονομή του τίτλου Honours Degree. Υπάρχει ο απλός τίτλος «Economics» και συνδυασμένοι τίτλοι, όπως «Economics and Accounting» «Economics and Economic History», «Business Studies and Economics», «Economics and Politics», «Social Policy and Economics», «Economics and Statistics», «Economics and Law», «Philosophy and Economics», που σημαίνουν μια ορισμένη οικονομική ειδίκευση ή έναν συνδυασμό της οικονομικής με μιαν άλλη επιστήμη. Το ίδιο συμβαίνει και με το LSE, το οποίο εκτός από δύο single honours degrees, στα «Οικονομικά» και στην «Οικονομετρία και μαθηματική Οικονομική», προσφέρει και διάφορα honours degrees, τα οποία συνδυάζουν κατά διάφορους τρόπους τα «Οικονομικά» με

άλλες επιστήμες, όπως π.χ. με την «Οικονομική Ιστορία», την «Περιβαλλοντική Πολιτική», την «Γεωγραφία», την «Δημόσια Διοίκηση» ή την «Φιλοσοφία και Μαθηματικά». Η διαφοροποίηση του προγράμματος σπουδών των φοιτητών που επιθυμούν ένα joint (συνδυασμένο) degree από εκείνους που επιθυμούν το single (απλό) degree στα Οικονομικά διαφοροποιείται μετά το δεύτερο έτος σπουδών ανάλογα με την ειδίκευση ή τον συνδυασμό των Οικονομικών με μια άλλη επιστήμη. Αλλά και το Οικονομικό Τμήμα του Πανεπιστημίου του Warwick προσφέρει πλην των προπτυχιακών σπουδών διάρκειας τριών ετών και προγράμματα σπουδών που οδηγούν στην απόκτηση του τίτλου Diploma in Economics, Diploma in Quantitative Development Economics, MSc in Economics, MSc in Quantitative Development Economics και, σε συνεργασία με το Accounting and Finance Group του Warwick Business School, τον τίτλο MSc in Economics and Finance. Οι σπουδές για την απόκτηση του Diploma διαρκούν ένα έτος και οι σπουδές για την απόκτηση του MSc δύο έτη. Προφανώς αυτές οι σπουδές αποσκοπούν όχι πάντα στην συμπλήρωση των προπτυχιακών σπουδών αλλά και σε ειδικεύσεις. Αυτό προκύπτει και από το γεγονός ότι στις παραπάνω μεταπτυχιακές σπουδές γίνονται δεκτοί και φοιτητές, οι οποίοι προέρχονται από άλλες επιστήμες. Ειδικά οι σπουδές για την απόκτηση του Diploma in Economics «έχουν σχεδιαστεί ως μια μεταπτυχιακού επιπέδου εισαγωγή στα Οικονομικά για φοιτητές, των οποίων το πρώτο πτυχίο είναι σε άλλη επιστήμη ή το πρώτο πτυχίο περιέχει Οικονομικά αλλά λίγα μαθηματικά και Στατιστική».

Και στην Αυστραλία οι προπτυχιακές σπουδές διαρκούν τρία χρόνια. Οι τίτλοι σπουδών είναι B.A. και B.Com(merce). Πέραν των τριών ετών των προπτυχιακών σπουδών, υπάρχει κι ένα τέταρτο έτος σπουδών το ονομαζόμενο «honours year in Economics». Το «honours year» αντιστοιχεί προφανώς στο αγγλικό Diploma. Γίνονται δεκτοί φοιτητές με ανάλογες επιδόσεις στις προπτυχιακές τους σπουδές. Επίσης γίνονται δεκτοί και φοιτητές, των οποίων οι προπτυχιακές σπουδές δεν ήσαν στα Economics ή στο Commerce, αλλά συνδυασμός των Economics ή του Commerce με άλλη επιστήμη. Το τέταρτο έτος σπουδών συνιστά «εξειδικευμένες σπουδές στα οικονομικά και σε σχετικές περιοχές». «Είναι ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα σπουδών με έμφαση σε ζητήματα έρευνας, οικονομικής θεωρίας και πολιτικής και στις ικανότητες λήψης αποφάσεων». Υπάρχουν (στην Μελβούρνη) από το 3^ο έτος των σπουδών εξειδικεύσεις των honours σπουδών, όπως Οικονομικά και Λογιστικά, Οικονομικά/Νομικά, Αγροτικές Σπουδές, Οικονομικά/Οικονομική Ιστορία.

Τα προγράμματα σπουδών είναι ευρύτατα και η προσφορά μαθημάτων πολύ μεγάλη. Πολύ μεγάλες είναι αντιστοίχως και οι δυνατότητες επιλογής μαθημάτων από τους φοιτητές. Για πολλά όμως βασικά μαθήματα υπάρχουν προαπαιτούμενα. Σε άλλα επίσης γίνεται κανείς δεκτός μόνον μετά από εξετάσεις.

Στη Γερμανία οι σπουδές στα Τμήματα Οικονομικής Επιστήμης (Studiengang Volkswirtschaftslehre) διαρκεί τέσσερα χρόνια και χωρίζεται σε δύο κύκλους σπουδών, στο λεγόμενο Grundstudium (βασικές σπουδές) και στο λεγόμενο Hauptstudium (κύριες σπουδές), καθένας από τους οποίους διαρκεί δύο έτη (Στην πραγματικότητα όμως οι οικονομικές σπουδές διαρκούν στη Γερμανία έντεκα με δώδεκα εξάμηνα). Η επιτυχής περάτωση του πρώτου κύκλου πιστοποιείται από την επιτυχία σε αντίστοιχες ξεχωριστές προδιπλωματικές εξετάσεις (Vordiplomprüfung). Η συμμετοχή στις προδιπλωματικές εξετάσεις προϋποθέτει ότι ο φοιτητής έχει επιτύχει στις εξετάσεις όλων των μαθημάτων του πρώτου κύκλου σπουδών. Η επιτυχία στις προδιπλωματικές εξετάσεις αποτελεί αναγκαία και ικανή προϋπόθεση για τη συνέχιση με το δεύτερο κύκλο σπουδών. Μετά την επιτυχή περάτωση και του δεύτερου κύκλου σπουδών ακολουθούν οι διπλωματικές εξετάσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν την συγγραφή διπλωματικής εργασίας και τις γραπτές (διάρκειας 5-6 ωρών) και προφορικές εξετάσεις στα κυριότερα μαθήματα. Η συμμετοχή στις διπλωματικές εξετάσεις, η επιτυχία στις οποίες συνεπάγεται την απονομή του τίτλου Diplom-Volkswirt (Οικονομολόγος), προϋποθέτει την επιτυχία στις εξετάσεις των μαθημάτων του δεύτερου κύκλου σπουδών.

Ο πρώτος κύκλος σπουδών περιλαμβάνει μαθήματα όπως Εισαγωγή στην Οικονομική Επιστήμη, Εισαγωγή στην Μικροοικονομική Θεωρία, Εισαγωγή στην Μακροοικονομική Θεωρία, Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική, Εισαγωγή στην Οργάνωση και Διοίκηση Επιχειρήσεων καθώς και τα λεγόμενα «προπαιδευτικά» μαθήματα, όπως Λογιστική, Μαθηματικά, Στατιστική, Δίκαιο, Η/Υ.

Στο δεύτερο κύκλο σπουδών διδάσκονται προχωρημένη Οικονομική Θεωρία, Δημοσιονομική Θεωρία και Οικονομική Πολιτική. Υπάρχουν υποχρεωτικά μαθήματα, υποχρεωτικά κατ' επιλογήν μαθήματα (ένας ορισμένος αριθμός υποχρεωτικών μαθημάτων, τα οποία επιλέγονται από έναν μεγαλύτερο αριθμό μαθημάτων) καθώς και κατ' επιλογήν μαθήματα, ορισμένα από τα οποία μπορούν να περιέχονται στα προγράμματα σπουδών άλλων Τμημάτων όπως π.χ. της Ιδιωτικής Οικονομικής, της Κοινωνιολογίας, της Πολιτικής

Επιστήμης κ.α. Η επιλογή των υποχρεωτικών κατ' επιλογήν και των κατ' επιλογήν μαθημάτων καθώς και η επιλογή του πεδίου, στο οποίο θα γράψουν την διπλωματική τους εργασία, επιτρέπει στους φοιτητές να δώσουν σε πολύ περιορισμένα ωστόσο πλαίσια μια ορισμένη «κατεύθυνση» στις σπουδές τους.

Στις ΗΠΑ οι undergraduate studies (προπτυχιακές σπουδές) στα Οικονομικά, τα Major-Economics, διαρκούν τρία χρόνια. Όπως και στη μεγάλη Βρετανία, ο τίτλος σπουδών που απονέμεται στους φοιτητές είναι το Bachelor of Arts. Υπάρχουν και Combined Major, όπως Οικονομικά και Μαθηματικά, Οικονομικά και Λογιστική, Οικονομικά και Πολιτική Επιστήμη κ.α.. Τα Combined Major αποτέλεσαν προφανώς το πρότυπο για τα ελληνικά διατμηματικά προγράμματα σπουδών. Οι φοιτητές είναι υποχρεωμένοι να πάρουν ορισμένα curses (μαθήματα), τα οποία είναι υποχρεωτικά και άλλα τα οποία δύνανται υπό την καθοδήγηση και επίβλεψη του Τμήματος να επιλέξουν.

Τα Combined Major συνιστούν ειδικεύσεις, για τις οποίες έχουν τις δυνατότητες μόνον πανεπιστήμια με την αναγκαία σχετική οργάνωση και υποδομή. Τα περισσότερα Τμήματα Οικονομικής Επιστήμης δίνουν σε ορισμένους φοιτητές τους τη δυνατότητα να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους με ένα τέταρτο έτος σπουδών, το honor year, ως graduate studies. Η δυνατότητα αυτή έχει διαφορετικές προϋποθέσεις στα διάφορα πανεπιστήμια. Έτσι π.χ. στο Yale ο αριθμός αυτών των φοιτητών καθορίζεται από το Τμήμα και οι φοιτητές που το επιθυμούν εισάγονται στο honor year με κριτήριο τις επιδόσεις τους, ενώ στο Princeton ο αριθμός αυτών των φοιτητών εξαρτάται από τον μέσο όρο της επίδοσης των φοιτητών που έλαβαν BA και μεταβάλλεται από χρόνο σε χρόνο. Τέλος, σε ορισμένα πανεπιστήμια, όπως στο Yale, ο φοιτητής μπορεί να οργανώσει εν συνεννοήσει με το Τμήμα εξ αρχής τις σπουδές του ως graduate studies. Επίσης το ίδιο Πανεπιστήμιο προσφέρει τη δυνατότητα εξ αρχής ολοκληρωμένων graduate studies και μεταπτυχιακών σπουδών (M.A.).

Μετά την παραπάνω ενδεικτική και σύντομη παρουσίαση της οργάνωσης των προπτυχιακών οικονομικών σπουδών σε άλλες χώρες, θα εκθέσουμε εν συντομία τις βασικές αρχές της κατάρτισης ενός Προγράμματος Σπουδών για ένα σύγχρονο Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης στην χώρα μας και θα παραθέσουμε αυτό το ίδιο το Πρόγραμμα Σπουδών.

Όλα τα υποχρεωτικά μαθήματα είναι τετράωρα. Όλα τα κατ' επιλογήν μαθήματα είναι δίωρα.

Στα τέσσερα πρώτα εξάμηνα υπάρχουν μόνον υποχρεωτικά μαθήματα, δεν υπάρχουν δηλαδή κατ' επιλογήν μαθήματα. Στα τέσσερα πρώτα εξάμηνα

τα διδασκόμενα υποχρεωτικά μαθήματα είναι πέντε (5) και συνεπώς οι ώρες παρακολούθησης μαθημάτων για τους φοιτητές είναι είκοσι (20) την εβδομάδα.

Σε καθένα από τα τέσσερα τελευταία εξάμηνα προσφέρονται τέσσερα (4) υποχρεωτικά μαθήματα και πέντε (5) κατ' επιλογήν μαθήματα, από τα οποία οι φοιτητές είναι υποχρεωμένοι να επιλέξουν τρία (3). Έτσι στα τέσσερα τελευταία εξάμηνα οι ώρες παρακολούθησης μαθημάτων για τους φοιτητές είναι εικοσιδύο (22) ανά εβδομάδα.

Η επιλογή των προσφερομένων υποχρεωτικών μαθημάτων και ο τρόπος κατανομής των στα οκτώ εξάμηνα σπουδών έχει γίνει βάσει των εξής αρχών :

1. Ότι στους φοιτητές πρέπει να προσφερθεί πλήρης και υψηλού επιπέδου γνώση της οικονομικής επιστήμης καθώς και τα απαραίτητα, ούτως ειπείν τεχνικά, εργαλεία (Μαθηματικά, Στατιστική, Οικονομετρία, στοιχεία Λογιστικής) για την απόκτησή της και
2. Ότι η απόκτηση ορισμένων γνώσεων προϋποθέτει ορισμένες άλλες (π.χ. δεν μπορεί να μάθει κανείς μακροοικονομική θεωρία χωρίς προηγουμένως να έχει διδαχθεί θεωρία του εισοδηματικού κυκλώματος, όπως και δεν μπορεί να μάθει κανείς θεωρία οικονομικής μεγέθυνσης χωρίς να γνωρίζει μακροοικονομική θεωρία).

Η επιλογή των προσφερομένων κατ' επιλογήν μαθημάτων, το ότι τα κατ' επιλογήν μαθήματα προσφέρονται μόνον στα τέσσερα τελευταία εξάμηνα σπουδών και ο τρόπος κατανομής αυτών των μαθημάτων σ' αυτά τα τέσσερα εξάμηνα σπουδών βασίζονται στις εξής αρχές :

1. Τα κατ' επιλογήν μαθήματα δεν αποσκοπούν πρωτίστως σε μία ορισμένη ειδίκευση των φοιτητών μέσω της εφαρμογής των γνώσεών τους σε ορισμένα ομοειδή αντικείμενα, αλλά στην εξάσκησή τους στο να εφαρμόζουν τις γνώσεις που απόκτησαν, αδιάφορο σε ποιο αντικείμενο καλούνται να τις εφαρμόσουν. Η ευελιξία που θα αποκτήσουν κατ' αυτόν τον τρόπο θα τους βοηθήσει στην επαγγελματική τους ζωή περισσότερο από μια ορισμένη ειδίκευση.
2. Η εξάσκηση των φοιτητών στην εφαρμογή των γνώσεών τους δεν μπορεί να αρχίσει πριν το 5^ο εξάμηνο, διότι μόνον μετά το 4^ο εξάμηνο έχουν αποκτήσει τις προς τούτο αναγκαίες γνώσεις και ικανότητες. Και τέλος,
3. Κάθε συγκεκριμένο κατ' επιλογήν μάθημα προσφέρεται σ' ένα ορισμένο εξάμηνο σπουδών, επειδή η παρακολούθησή του προϋποθέτει γνώσεις που δύναται να αποκτηθούν ή μόνον σε προηγούμενα εξάμηνα ή, στην

ακραία περίπτωση, στο εξάμηνο στο οποίο προσφέρεται το εν λόγω κατ' επιλογήν μάθημα.

Τα κατ' επιλογήν μαθήματα είναι ενδεικτικά. Ωστόσο είναι ενδεικτικά όχι όσον αφορά το πλήθος των μαθημάτων που οι φοιτητές είναι υποχρεωμένοι να επιλέξουν (αυτό παραμένει αμετάβλητο, δηλαδή ίσο με τρία), αλλά όσον αφορά το περιεχόμενο και το πλήθος των προσφερομένων κατ' επιλογήν μαθημάτων. Ο αριθμός των προσφερομένων μαθημάτων μπορεί να αυξηθεί ανάλογα με τις δυνατότητες του ΔΕΠ του Τμήματος, δυνατότητες, οι οποίες εξαρτώνται προφανώς και από τον αριθμό των μελών ΔΕΠ του Τμήματος. Τα περιεχόμενα των προσφερομένων κατ' επιλογήν μαθημάτων μπορούν να αλλάξουν: (α) σύμφωνα με την αρχή ότι τα προσφερόμενα κατ' επιλογήν μαθήματα δεν αποσκοπούν σε μια ορισμένη ειδίκευση των φοιτητών αλλά στην εξάσκηση και εφαρμογή των γνώσεών τους σε ορισμένα αντικείμενα (τα οποία, καίτοι δεν είναι ομοειδή ούτως ώστε η εξάσκηση σ' αυτά να συνιστά ειδίκευση, δεν είναι τυχαία ή ασήμαντα αλλά καταλλήλως επιλεγμένα και σημαντικά) και (β) σε αντιστοιχία με τις γνωστικές δυνατότητες των μελών ΔΕΠ να διδάξουν αντί των αναφερόμενων στο ακόλουθο πρόγραμμα σπουδών, άλλα, διαφορετικού περιεχομένου κατ' επιλογήν μαθήματα. Δίνουμε μετά το Πρόγραμμα Σπουδών έναν κατάλογο τέτοιων κατ' επιλογήν μαθημάτων. Τα αναφερόμενα στο ακόλουθο πρόγραμμα σπουδών υποχρεωτικά μαθήματα είναι φυσικά σε μικρότερο βαθμό ενδεικτικά απ' ό,τι τα κατ' επιλογήν μαθήματα. Τα υποχρεωτικά μαθήματα είναι ενδεικτικά της επιδίωξης να δοθούν στους φοιτητές βασικά εργαλεία, βασικές γνώσεις και βασικοί τρόποι σκέψης και ανάλυσης. Τα κατ' επιλογήν μαθήματα είναι ενδεικτικά της επιδίωξης να μάθουν οι φοιτητές να εφαρμόζουν τα εργαλεία, τις γνώσεις και τον τρόπο σκέψης και ανάλυσης που διδάχθηκαν κατά την παρακολούθηση των υποχρεωτικών μαθημάτων, ει δυνατόν, σε οποιοδήποτε αντικείμενο και συνεπώς και σε εκείνο το (μεταβαλλόμενο) αντικείμενο, στο οποίο θα κληθούν να τα εφαρμόσουν στην επαγγελματική τους ζωή.

Η εκτεθείσα διαμόρφωση του Προγράμματος Σπουδών θα επιτρέψει, όταν η στελέχωση του προτεινόμενου Τμήματος ολοκληρωθεί και το Τμήμα μπορεί να αναπτύξει όλες τις δυνατότητες του, την πραγματοποίηση –εάν τότε το Τμήμα το κρίνει ορθό και σκόπιμο– των ακόλουθων δυνατοτήτων: Να προσφέρει τόσα πολλά κατ' επιλογήν μαθήματα, ώστε –χωρίς τα κατ' επιλογήν μαθήματα να πάψουν να έχουν την λειτουργία που αναλύσαμε παραπάνω– (α) οι φοιτητές, μέσω κατάλληλης επιλογής του πακέτου των κατ' επιλογήν μαθη-

μάτων, να αποκτούν και ειδίκευση σε ένα επιμέρους πεδίο της Οικονομικής Επιστήμης και (β) να επιτρέπει, σε συνεργασία με άλλα Τμήματα του Πανεπιστημίου, στους φοιτητές, αντί να παίρνουν κατ' αποκλειστικότητα κατ' επιλογήν μαθήματα του Τμήματος, να παίρνουν μαθήματα άλλων Τμημάτων και έτσι να ειδικεύονται και σε πεδία πέραν των επιμέρους πεδίων της Οικονομικής Επιστήμης, όπως στην Κοινωνιολογία, στην Πολιτική Επιστήμη, στις Διεθνείς Σχέσεις, στην Αστική και Περιφερειακή Ανάπτυξη, στο Δίκαιο κ.ά. Η πραγματοποίηση της πρώτης δυνατότητας θα αντιστοιχούσε στις ειδικεύσεις των φοιτητών που προσφέρουν –χωρίς την ύπαρξη χωριστών αντιστοιχών κατευθύνσεων σπουδών (όπως τις προβλέπει ο νόμος πλαίσιο)– τα αγγλοσαξονικά πανεπιστήμια, η πραγματοποίηση της δεύτερης δυνατότητας θα αντιστοιχούσε στα joint honours in Economics που προσφέρουν τα αγγλικά και αυστραλιανά πανεπιστήμια και στα combined major in Economics ή στα combined graduate studies in Economics που προσφέρουν τα αμερικανικά πανεπιστήμια.

Για να μην επιβαρύνουμε την παράθεση του ακολουθούντος ενδεικτικού προγράμματος σπουδών με λεπτομέρειες, δεν παραθέτουμε και αναλύσεις των περιεχομένων των μαθημάτων. Υπαινικτικά, και μόνον όπου αυτό είναι αναγκαίο για την κατανόηση της δομής του προγράμματος, αναφερόμαστε σε περιεχόμενα.

Το Πρόγραμμα Σπουδών

Α' ΕΞΑΜΗΝΟ

I. Υποχρεωτικά Μαθήματα:

1. Εισαγωγή στην Πολιτική Οικονομία
(Εισαγωγή στην Οικονομική Επιστήμη ως κοινωνική επιστήμη)
2. Οικονομικά Μαθηματικά I
(Μαθηματική Ανάλυση)
3. Στατιστική I
(Θεωρητική στατιστική, θεωρία πιθανοτήτων, κατανομές, στατιστικά τεστ)
4. Στοιχεία Λογιστικής
(Στοιχεία λογιστικής αναγκαία για την κατανόηση της οργάνωσης και διοίκησης επιχειρήσεων)
5. Η/Υ I
(Θεωρία και χρήση)

Β' ΕΞΑΜΗΝΟ**I. Υποχρεωτικά Μαθήματα:**

1. Εισοδηματικό κύκλωμα και εθνικοί λογαριασμοί
(Θεωρία εισοδηματικού κυκλώματος, Εθνικοί Λογαριασμοί της Ελλάδας ως εφαρμογή της θεωρίας του εισοδηματικού κυκλώματος)
2. Μικροοικονομική θεωρία I
(Θεωρία καταναλωτού και θεωρία παραγωγής)
3. Οικονομικά μαθηματικά II
(Γραμμική άλγεβρα)
4. Στατιστική II
(Εφαρμοσμένη στατιστική)
5. Η/Υ II
(Χρήση διαδικτύων και στατιστικών πακέτων)

Γ' ΕΞΑΜΗΝΟ**I. Υποχρεωτικά Μαθήματα:**

1. Μικροοικονομική Θεωρία II
(Αγορές, πλήρης και ατελής ανταγωνισμός, ολιγοπώλια, μονοπώλια)
2. Μακροοικονομική Θεωρία I
(Κεϋνσιανή μακροοικονομική θεωρία στην ορθόδοξη και στη νεοκλασική της μορφή)
3. Οργάνωση και Διοίκηση Επιχειρήσεων I
4. Δίκαιο για οικονομολόγους
(Στοιχεία αστικού, εμπορικού και εργατικού δικαίου)
5. Οικονομικά μαθηματικά III
(Εξισώσεις διαφορών, διαφορικές εξισώσεις, δυναμικά συστήματα)

Δ' ΕΞΑΜΗΝΟ**I. Υποχρεωτικά Μαθήματα:**

1. Νομισματική θεωρία
(Θεωρία χρήματος και επιτοκίου, προσφορά και ζήτηση χρήματος, Κεντρική Τράπεζα, Εμπορικές Τράπεζες)
2. Δημοσιονομική Θεωρία και Πολιτική I
3. Μακροοικονομική Θεωρία II
(Μετακεϋνσιανές θεωρίες και ειδικά θέματα)

4. Οικονομικά Μαθηματικά IV
(Βελτιστοποίηση, θεωρία παιγνίων)
5. Οργάνωση και Διοίκηση Επιχειρήσεων II

Ε' ΕΞΑΜΗΝΟ

I. Υποχρεωτικά Μαθήματα:

1. Δημοσιονομική Θεωρία και Πολιτική II
2. Οικονομική Πολιτική I
(Γενικές Αρχές)
3. Θεωρία εξωτερικού εμπορίου I
(Κλασική, νεοκλασική και νεοοικονομική καθαρή θεωρία του εξωτερικού εμπορίου)
4. Οικονομετρία

II. Κατ' επιλογήν Μαθήματα:

1. Νεώτερη Οικονομική Ιστορία της Ευρώπης
(Συμπεριλαμβανομένης και εκείνης της Ελλάδος)
2. Ανάλυση ισολογισμών
3. Στατιστική ανάλυση της εξέλιξης της Ελληνικής Οικονομίας
4. Αγορά εργασίας
5. Εθνικοί Λογαριασμοί της Ελλάδας

ΣΤ' ΕΞΑΜΗΝΟ

I. Υποχρεωτικά Μαθήματα:

1. Θεωρία εξωτερικού εμπορίου II
(Νομισματική θεωρία του εξωτερικού εμπορίου, θεωρία συναλλαγματικών ισοτιμιών και διεθνείς αγορές συναλλάγματος)
2. Οικονομική Πολιτική II
(Εφαρμοσμένη οικονομική πολιτική)
3. Θεωρία οικονομικής μεγέθυνσης
4. Θεωρία γραμμικών συστημάτων παραγωγής

II. Κατ' επιλογήν Μαθήματα:

1. Οικονομετρικές εφαρμογές
(Χρήση πακέτων Η/Υ για την πραγμάτευση συγκεκριμένων οικονομικών προβλημάτων)
2. Αναπτυξιακή Πολιτική στην Ελλάδα

3. Η δομή της ελληνικής οικονομίας (σε σύγκριση με τη δομή της οικονομίας προηγμένων βιομηχανικών χωρών)
4. Το εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδας
5. Η ελληνική οικονομία στα πλαίσια της οικονομίας της Ε.Ε.

Z' ΕΞΑΜΗΝΟ

I. Υποχρεωτικά Μαθήματα:

1. Θεωρία κυκλικών διακυμάνσεων
2. Θεωρία γενικής ισορροπίας I
(Walras, Cassel)
3. Θεωρία κεφαλαίου και κατανομής εισοδήματος
(Κλασική, νεοκλασική, μετακεϋνσιανή και νεορικαρδιανή θεωρία)
4. Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα

II. Κατ' επιλογήν Μαθήματα:

1. Πίνακες Εισροών-Εκροών
(Ανάλυση των Πινάκων Εισροών-Εκροών της Ελληνικής Οικονομίας)
2. Οι Κοινωνικές Ασφαλίσεις στην Ελλάδα και στην Ε.Ε.
3. Βιομηχανική πολιτική στην Ελλάδα και στην Ε.Ε.
4. Αγροτική Πολιτική στην Ελλάδα και στην Ε.Ε.
5. Ιστορία και θεσμικό πλαίσιο της δημοσιονομικής και οικονομικής πολιτικής στην Ελλάδα

H' ΕΞΑΜΗΝΟ

I. Υποχρεωτικά Μαθήματα:

1. Χρηματοοικονομικά
2. Θεωρία γενικής ισορροπίας II
(Νεοκλασική και νεορικαρδιανή)
3. Συγκριτική οικονομική θεωρία
(Κλασική, μαρξική, νεοκλασική, κεϋνσιανή, μετακεϋνσιανή και νεορικαρδιανή οικονομική θεωρία)
4. Ιστορία και μεθοδολογία της οικονομικής επιστήμης

II. Κατ' επιλογήν Μαθήματα:

1. Ζητήματα Περιφερειακής Ανάπτυξης
2. Εγχώριες και διεθνείς χρηματαγορές
3. Λειτουργία του Χρηματιστηρίου

4. Οικονομική ανάπτυξη
5. Το διεθνές νομισματικό σύστημα

Όπως αναφέραμε ήδη, τα κατ' επιλογήν μαθήματα είναι σε υψηλό βαθμό ενδεικτικά. Άλλα κατ' επιλογήν μαθήματα, τα οποία θα μπορούσαν να προσφερθούν, είναι π.χ. τα εξής :

1. Οικονομικά της Ενέργειας
2. Οικονομικά του Περιβάλλοντος
3. Οργάνωση και Διοίκηση Δημοσίων Υπηρεσιών και Οργανισμών
4. Οικονομικά της Υγείας
5. Τουρισμός και Τουριστική Πολιτική
6. Οικονομικά της βασικής οικονομικής υποδομής (Συγκοινωνιών, τηλεπικοινωνιών, διαδυκτίων)
7. Οικονομικά των φυσικών πόρων

Κλείνουμε με την παρατήρηση ότι ορθό θα ήταν οι φοιτητές να παίρνουν το πτυχίο τους μετά την επιτυχή εκπόνηση μιας διπλωματικής εργασίας. Φοβούμαι όμως ότι -λόγω της αναλογίας φοιτητών και διδασκόντων στα ΑΕΙ της χώρας μας - μια τέτοια απαίτηση είναι ουτοπική.